

Григорій Сковорода. Повне зібрання творів у двох томах. 1973

До цього видання увійшли всі оригінальні твори Сковороди. Твори розміщено у хронологічному порядку. До першого тому увійшли літературні та філософські твори Г. Сковороди, написані ним з середини 50-х до середини 70-х років XVIII ст. До другого — твори, написані з середини 70-х років XVIII ст. до кінця життя. Крім філософських творів, тут публікуються понад 120 листів Сковороди, значна частина яких написана латинською мовою, здійснені Сковородою переклади творів Плутарха і Цицерона та інші матеріали, які є джерелом вивчення життя, творчості та світогляду мислителя.

У другому тому вміщено написану М. Ковалинським біографію Г. С. Сковороди та кілька листів до Сковороди його сучасників. До першого тому увійшли літературні та філософські твори Г. Сковороди, написані ним із середини 50-х до середини 70-х років XVIII ст. Том відкривається вступною статтею, в якій висвітлюються загальні риси біографії та особистості філософа і письменника, дається оцінка філософської та літературної спадщини мислителя.

Твори Сковороди розміщено в хронологічному порядку. До другого тому увійшли філософські твори Сковороди, написані з середини 70-х років до кінця життя. В них Сковорода розвиває своє філософсько-етичне вчення про самопізнання і щастя, що ґрунтується на спорідненій праці. Крім філософських творів, тут публікуються понад 120 листів Сковороди, здійснені Сковородою переклади творів Плутарха і Цицерона та інші матеріали, які є джерелом вивчення життя, творчості та світогляду мислителя.

ТОМ ПЕРШИЙ

КИЇВ — 1973

ЗМІСТ

[Від редколегії](#) [5](#)

[В. Шинкарук, І. Іваньо. Григорій Сковорода](#) [11](#)

ПІСНІ, ВІРШІ, БАЙКИ

[Сад божественных пѣсней](#) [60](#)

Пѣснь 1-я [60](#)

Пѣснь 2-я [61](#)

Пѣснь 3-я [62](#)

Пѣснь 4-я [62](#)

Пѣснь 5-я [63](#)

Пѣснь 6-я [64](#)

Пѣснь 7-я [64](#)

Пѣснь 8-я [65](#)

Пѣснь 9-я [66](#)

Пѣснь 10-я [67](#)

Пѣснь 11-я [69](#)

Пѣснь 12-я [69](#)

Пѣснь 13-я [70](#)

Пѣснь 14-я [72](#)

Пѣснь 15-я	74
Пѣснь 16-я	75
Пѣснь 17-я	75
Пѣснь 18-я	76
Пѣснь 19-я	77
Пѣснь 20-я	77
Пѣснь 21-я	78
Пѣснь 22-я	80
Пѣснь 23-я	81
Пѣснь 24-я	82
Пѣснь 25-я	83
Пѣснь 26-я	83
Пѣснь 27-я	84
Пѣснь 28-я	86
Пѣснь 29-я	88
Пѣснь 30-я	89
Carmen (Мелодія)	90
Пісні та фабули	91
De libertate	91
Fabula	91
Fabula de Tantalō	91
Фабула	92
Разговор о премудрости	94
Все лице морщиш, печалей всегда ты	95

Похвала астрономії	95
O delicati blanda etc.	96
In natalem Jesu	97
Est quaedam maerenti flere voluptas	98
Quid est virtus?.	99
Epigramma	99
Similitudines ex Virg[ilio] 2 Aeneid[a]e	99
In natalem Basilii Tomarae	101
In natalem Bilogrodensis episcopi	102
De sacra caena, seu aeternitate	102
De umbratica voluptate	105
Басни Харківськія	107
Басня 1. Собаки	109
Басня 2. Ворона и Чиж	109
Басня 3. Жаворонки	109
Басня 4. Голова и Тулуб	110
Басня 5. Чиж и Щиглик	110
Басня 6. Колеса часовіи	111
Басня 7. Орел и Сорока	111
Басня 8. Голова и Тулуб	111
Басня 9. Мурашка и Свинья	112
Басня 10. Двѣ Курицы	112
Басня 11. Вѣтер и Філософ	113

Басня 12. Оселка и Нож	114
Басня 13. Орел и Черепаха	114
Басня 14. Сова и Дрозд	115
Басня 15. Змія и Буфон	115
Басня 16. Жабы	115
Басня 17. Два цїнныи камушки: Алмаз и Смарагд	116
Басня 18. Собака и Кобыла	117
Басня 19. Нетопыр и два птенца — Горлицын и Голубинин	118
Басня 20. Велблюд и Олень	119
Басня 21. Кукушка и Косик	120
Басня 22. Навоз и Алмаз	121
Басня 23. Собака и Волк	122
Басня 24. Крот и Линкс	123
Басня 25. Лев и Обезьяны	124
Басня 26. Щука и Рак	125
Басня 27. Пчела и Шершень	126
Басня 28. Оленица и Кабан	127
Басня 29. Старуха и Горшечник	128
Басня 30. Соловей, Жаворонок и Дрозд	129

ТРАКТАТИ. ДІАЛОГИ

[Убуждшесея видѣша славу его](#) [136](#)

[Да лобжет мя от лобзаній уст своих!](#) [139](#)

Начальная дверь ко христiанскому добронравiю	144
Преддверiе	144
Твердь бесѣды	145
О богѣ	145
О вѣрѣ [вселенской]	146
О промыслѣ общем	146
О промыслѣ особенном для челоуѣка	147
О десятословiи	150
О истиннѣй вѣрѣ	152
Благочестiе и церемонiа — разнь	152
Закон божiй и преданiе — разнь	152
О страстях, или грѣхах	153
О любви, или чистосердечiи	153
Наркiсс. Разглагол о том: узнай себе	154
Пролог	154
Чудо, явленное во водах Наркiссу	157
Разговор о том: знай себе	158
Разговор 2-й о том же: знай себе	163
Разговор 3-й о том же: знай себе	165
Разговор 4-й о том же: знай себе	172
Разговор 5-й о том же: знай себе	177
Разговор 6-й о том же: знай себе	180
Разговор 7-й о истинном челоуѣкѣ или о воскресенiи	183

Симфонія, сирѢчь согласіе священных слов	193
Симфонія, нареченная Книга Асхань о познаніи самого себе	201
[Лист-присвята]	201
Главизна книги сея	202
Симфонія	202
БесѢда, нареченная двое, о том, что блаженным быть легко	263
Врата господня в новую страну, в предѢлы вѢчности	274
БесѢда 1-я, нареченная Observatorium (СІОН)	282
БесѢда 2-я, нареченная Observatorium Specula (еврейски — Сіон)	296
Діалог, или разглагол о древнем мірѢ	307
[Лист-присвята]	307
Основаніе діалога	307
Разглагол о древнем мірѢ	308
Разговор пяти путников о истинном щастіи в жизни [Разговор дружескій о душевном мірѢ]	324
Кольцо	357
[Лист-присвята]	357
Кольцо. Дружескій разговор о душевном мірѢ	358
Разговор, называемый алфавит, или букварь мира	411
ПѢсня	411
[Лист-присвята]	413
Основаніе	415

Дружескій разговор о душевном мирѣ	415
Нѣскольکو окрѹхов и крупиц из языческой богословіи	423
Басня о котах	429
Картина изображеннаго бѣса, называемаго грусть, тоска, скука	430
Примѣты нѣких сродностей	434
Сродность к хлѣбопашеству	436
Сродность к воинству	437
Сродность к богословіи	439
Хор природных благовѣстников	441
Нѣскольکو символов, сирѣчь гадательных или таинственных образов, из языческой богословіи	447
Fabula de Naedo et lupo tibicine	460
Басня Есопова	462

[ПРИМІТКИ. КОМЕНТАРІ 465](#)

Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. - К.: Наукова думка, 1973. - Т. 1. - 532 с. До цього тому увійшли літературні та філософські твори Г. Сковороди, написані ним з середини 50-х до середини 70-х років XVIII ст. Том відкривається вступною статтею, в якій висвітлюються загальні риси біографії та особистості філософа і письменника, дається оцінка філософської та літературної спадщини мислителя. Твори Сковороди розміщено в хронологічному порядку: зокрема спочатку йдуть цикли «Сад божественных пѣсней», «Пісні та фабули», «Басни Харьковскія», потім відповідно — повчання, трактати, діалоги, в тому числі й два новознайдених діалоги «Бесѣда 1-я, нареченная Obsrvatorium spescula». Завершується том циклом діалогів, присвячених розглядові загальних філософських проблем: «Разговор пяти путников о истинном счастьи в жизни», «Кольцо» та «Алфавіт, или букварь мира». В останньому діалозі вперше відтворено 16 малюнків, виконаних Сковородою в автографі твору. Том багато ілюстрований. Твори супроводяться примітками та коментарями.

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР. ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ

Редакційна колегія:

Член-кореспондент АН УРСР *В. І. ШИНКАРУК (голова)*,

доктор філософських наук *В. Ю. ЄВДОКИМЕНКО*,

доктор філологічних наук *Л. Є. МАХНОВЕЦЬ*,

кандидат філософських наук *І. В. ІВАНЬО*,

кандидат філософських наук *В. М. НІЧИК*,

кандидат філософських наук *І. А. ТАБАЧНИКОВ*.

Редакція філософської літератури

Зав. редакцією *С. М. Перевертун*.

© Сканування та обробка: *Максим, «Ізборник»* (<http://litopys.kiev.ua>)
24.XII.2006

ТОМ ДРУГИЙ

КИЇВ — 1973

ЗМІСТ

ТРАКТАТИ. ДІАЛОГИ. ПРИТЧІ.

[Книжечка, называемая Silenus Alcibiadis, сирѣчь Икона Алкѣвїадская \(Израилскїй змїй\)](#)
..... [6](#)

[Лист-присвята] [6](#)

Главизна сея книги [11](#)

Преддверіе, или крильцо [11](#)

Предѣл 1-й. Обращеніе притчи к богу, или к вѣчности [12](#)

Предѣл 2-й. В вещах можно примѣтитъ вѣчность [13](#)

Предѣл 3-й. Начало во всѣх системах мірских умозрится и всю тлѣнь, как одежду свою, носит. Оно есть мір первородный [14](#)

Предѣл 4-й. Здѣсь нѣсколько знаменій, гербов и печатей, тайно образующих горнее начало [16](#)

Предѣл 5-й. На сем началѣ утверждена вся библиа [17](#)

Предѣл 6-й. Библиа есть маленькїй богообразный мір, или мірик. Мірозданіе касается до одной ея, не до великаго, тварьми обитаемаго міра [17](#)

Предѣл 7-й. О символах, или образах. Как оныя называются у еллин? А как называются в библии? [20](#)

Предѣл 8-й. Первый опыт, испытывающїй силу слѣдующаго слова: «Совершишася небо и земля...» [21](#)

Предѣл 9-й. Испытывается сила слѣдующаго слова: «Почи в день седмый от всѣх дѣл своих...» [22](#)

Предѣл 10-й. О захарїевском свѣщникѣ [23](#)

Предѣл 11-й. О снах фараоновых [24](#)

Предѣл 12-й. О жертвѣ Авраамской [25](#)

Предѣл 13-й. О семи хлѣбах [26](#)

Предѣл 14-й. О плащеницѣ, Петру низпущенной [27](#)

Предѣл 15-й. О лѣствицѣ Яковлѣй. О семи градѣх, женах, трубах и горах [28](#)

Предѣл 16-й. О безконечной пространности и непроходимости дому божїа [28](#)

Предѣл 17-й. О зміѣ	29
Катавасія, или снисхожденіе	30
Книжечка о чтеніи священн[аго] писанія, нареченна Жена Лотова	32
[Лист-присвята]	32
Примѣта 1-я. О наставник	34
Примѣта 2-я. О симпатіи, или сострастіи между чтецом и наставником	35
Примѣта 3-я. О отверженіи свѣцких мнѣній	35
Примѣта 4-я. О страшной опасности в чтеніи	35
Примѣта 5-я. О чтеніи в мѣру	36
Примѣта 6-я. О чтеніи в ползу душевну	55
Примѣта 7-я. О вѣрном вождѣ	57
Брань архистратига Михаила со Сатаною о сем: легко быть благим	59
[Лист-присвята]	59
Главизна творенія	60
Борба и прѣя о том: претрудно быть злым, легко быть благим	60
Бесѣда ангелская	63
Львина ограда	65
Путь спасительный	66
Путь мира, наречен пуст	68
Путь шуій, наречен вентер	69
Богач, путешествуя, поет пѣснь	70
Лицемѣры, молящся, поют	72
Ангелская пѣснь	73

Клевета	74
Кознь	74
Адское царство	77
Плачущая неплоды	79
Пѣснь	80
Обновленіе мыра	81
Пѣснь побѣдная	82
Антифон	82
Пря бѣсу со Варсавою	85
Предѣл, яко все, еже в мѣрѣ, похоть очес, труд и горестъ	94
Край райскій	96
Благодарный Еродій	99
[Лист-присвята]	99
Главизна и твердь книжицы	100
Притча, нареченна Еродій	100
Свиток	118
Убогій Жайворонок	119
[Лист-присвята]	119
Притча, нареченна Убогій Жайворонок	120
Основаніе притчи	120
Пѣснь Рождеству Христову о нищетѣ его	131
Діалог. Имя ему — Потоп змін	135

[Лист-присвята]	135
Глава 1-я. Притча Слѣпый и Очитый	136
Глава 2-я. Діалог, или разглагол	137
Глава 3-я. Испытуется божія сила в нѣких мѣстах бібличных	145
Глава 4-я. Продолжается суд над зміем	151
Глава 5-я. О злобѣ зміиной	160
Глава 6-я. О преображеніи	162
Глава 7-я. О воскресеніи	165

ПЕРЕКЛАДИ

Ода (Jesuitae Sidronii Hosii)	174
Основаніе оды	174
Antistrophe, сирѣчь противное основаніе оды	175
[Цицерон. О старости]	178
[Лист-присвята]	178
Перевод из книг римскаго сенатора Марка Цицерона «О старости»	179
Разговор о старости	180
Книжечка Плутархова о спокойствии души	202
[Лист-присвята]	202
Толкованіе из Плутарха о тишинѣ сердца	203

ЛИСТИ

До М. Ковалинського (2)	218
---	---------------------

До Я. Правицького	360
До різних осіб	379
До Іоїля	379
До Гервасія [Якубовича]	380
До Кирила [Ляшевецького]	382
До Федора Панасовича Жебокряцького	385
До Василя Максимовича	387
До Іова [Базилевича]	390
[До Василя Степановича Томари]	391
[До Якова Івановича Долганського]	392
До Якова Івановича Долганського	394
До Володимира Степановича Тевяшова	395
[До Дмитра Автономовича Норова]	395
До Івана Григоровича [Диського]	396
До Артема Дорофійовича [Карпова]	396
До Василя Михайловича Земборського	399
До Василя Михайловича [Земборського]	400
До Осипа Юрійовича [Сошальського]	402
[До Степана Микитовича Курдюмова]	403
До Степана Микитовича [Курдюмова]	404
До Івана Васильовича [Земборського]	405
До Якова Михайловича [Донця-Захаржевського]	406
До Степана Івановича [Тевяшова]	407

До Григорія Івановича Ковалинського	407
До Олексія [Базилевича]	409
До Єгора Єгоровича [Урюпіна]	410
До Петра [Федоровича Пискунівського]	410
До Єгора Єгоровича [Урюпіна]	411
До Івана Івановича Єрмолова	412
[До Наемана Петровича]	413
До невідомих осіб	414 — 419

[РІЗНЕ](#)

Ехерпта philologica	422
Філологічні виписки	425
[Сон]	429
P[ublīi] Terentii comoedia, quae vocatur Adelphi	430

[ДОДАТКИ](#)

Хоть сначала грѣх приятен	434
Noratii I[iber] II, oda X	436
De jejuniō	437
Про піст	437

Жизнь Григорія Сковороды	439
--	---------------------

Листи до Сковороди	477
--	---------------------

М. Ковалинський — Г. Сковороді	477
В. Томара — Г. Сковороді	481

О. Коноровський-Соха — Г. Сковороді [482](#)

А. Ковалевський — М. Ковалинському [483](#)

[Документи про педагогічну діяльність Григорія Сковороди 484](#)

Каталог учеников школи пітики [484](#)

Каталог учеников школы синтаксімы [489](#)

[Заява] [498](#)

[Резолюція губернатора Є. Щербиніна] [498](#)

[ПРИМІТКИ. КОМЕНТАРІ 500](#)

[Словник застарілих та малозрозумілих слів 557](#)

[Іменний покажчик 561](#)

Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 2. — 576 с. До цього тому увійшли літературні та філософські твори Г. Сковороди, написані з середини 70-х років XVIII ст. до кінця життя. Це трактати «Икона Алквіадская», «Жена Лотова», діалоги «Брань архистратига Михаила со Сатаною», «Пря Бѣсу со Варсавою» та «Потоп Змін», притчі «Благородный Еродій» та «Убогий Жайворонок». В них Сковорода розвиває своє філософсько-етичне вчення про самопізнання і щастя, що ґрунтується на спорідненій праці. Крім філософських творів, тут публікуються понад 120 листів Сковороди, значна частина яких написана латинською мовою, здійснені Сковородою переклади творів Плутарха і Цицерона та інші матеріали, які є джерелом вивчення життя, творчості та світогляду мислителя. У томі вміщено написану М. Ковалинським біографію Г. С. Сковороди та кілька листів до Сковороди його сучасників. Том ілюстрований. Тексти творів та листів супроводжуються примітками та коментарями. Подаються також покажчик імен до обох томів, словник малозрозумілих та застарілих слів.
